Quarterly Journal of Economic Research and Policies Vol. 34, No. 118, Summer 2026

The Moderating Role of Financial Stability in the Relationship between Corporate Social Responsibility, Financial Performance, and Liquidity Creation in Banks

Mandana Taheri
Assistant Professor, Allameh Tabataba'i University,
Faculty of Management and Accounting, Tehran, Iran (Corresponding author)
mandanataheri@atu.ac.ir
Mahshid SHahchera
Assistant Professor, Monetary and Banking Research Institute,
Central Bank of Iran, Tehran, Iran
mahshidshachera@yahoo.com
Zahra SalehiYar
MSc. Accounting, Allameh Tabataba'i University,
Faculty of Management and Accounting, Tehran, Iran
salehiyar@gmail.com

This study aims to investigate the impact of corporate social responsibility (CSR) on banks' financial performance and liquidity creation, considering the moderating role of financial stability. The statistical population includes listed banks on the Tehran Stock Exchange over a 7-year period, and panel data analysis was employed. The findings reveal that CSR has a positive and significant effect on return on assets (ROA). Furthermore, financial stability negatively moderates the relationship between CSR and financial performance, such that in banks with high financial stability, the positive effect of CSR on performance diminishes or reverses. Regarding liquidity creation, CSR alone does not have a significant impact; however, in the presence of financial stability, this relationship becomes positive and significant. These results suggest that CSR can contribute to liquidity creation only when banks have a stable financial structure. The study emphasizes the importance of internal bank conditions in determining the effectiveness of CSR initiatives and recommends that banking policymakers consider CSR as a complementary tool alongside indicators of financial soundness.

JEL Classification: G22, G11, G21.
Keywords: Return on Assets, Financial Stability, Liquidity Creation, Financial Performance, Corporate Social Responsibility.

Reccived: 2025/08/19 Accepted: 2025/12/20

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

نشریه علمی (فصلنامه) پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی
سال سی و چهارم، شماره ۱۱۸، تابستان ۱۴۰۵، صفحه ۳۷۵ - ۳۲۴

اثر تعدیلی ثبات مالی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی، عملکرد و خلق نقدینگی بانک‌ها

ماندانا طاهری
استادیار دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
mandanataheri@atu.ac.ir
مهشید شاهچرا
استادیار پژوهشکده پولی و بانکی، بانک مرکزی ج.ا.ا.، تهران، ایران
mahshidshachera@yahoo.com
زهرا صالحی یار
دانش‌آموخته کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران
salehiyar@gmail.com

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی و خلق نقدینگی بانک‌ها با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گر ثبات مالی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک دوره ۷ ساله بوده و داده‌ها به‌صورت تابلویی گردآوری شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که مسئولیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر بازده دارایی‌ها دارد. همچنین، ثبات مالی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی را به‌طور منفی تعدیل می‌کند، به‌طوری‌که در بانک‌های با ثبات مالی بالا، اثر مثبت مسئولیت اجتماعی بر عملکرد کاهش یافته یا معکوس می‌شود. در زمینه خلق نقدینگی، اگرچه مسئولیت اجتماعی به‌تنهایی اثر معناداری بر آن نداشت، اما در حضور ثبات مالی، این رابطه مثبت و معنادار شد. این نتایج حاکی از آن است که مسئولیت اجتماعی زمانی می‌تواند به خلق نقدینگی کمک کند که بانک از ساختار مالی باثباتی برخوردار باشد. این پژوهش بر اهمیت در نظر گرفتن شرایط درونی بانک در اثربخشی اقدامات مسئولانه تأکید دارد و پیشنهاد می‌کند سیاست‌گذاران بانکی، مسئولیت اجتماعی را به‌عنوان ابزار مکمل در کنار شاخص‌های سلامت مالی ارزیابی نمایند.

طبقه‌بندی JEL: G22, G11, G21
واژگان کلیدی: بازده دارایی‌ها، ثبات مالی، خلق نقدینگی، عملکرد مالی، مسئولیت اجتماعی

تاریخ دریافت: ۲۸ / ۰۵ / ۱۴۰۴ تاریخ پذیرش: ۲۹ / ۰۹ / ۱۴۰۴

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]
[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

۱. مقدمه

مسئولیت اجتماعی به خصوص در بخش بانکی نسبت به سایر صنایع به دلیل نقش منحصر به فرد بانک‌ها در اقتصاد بسیار مهم است، زیرا بانک‌ها به واسطه خدمات مالی که ارائه می‌دهند، منابع قابل توجهی از جامعه را مصرف می‌کنند و تأثیر با اهمیتی در توسعه پایدار دارند. فعالیت‌های بانکی معمولاً به عنوان فعالیت‌هایی که نیاز به اعتماد دارند در نظر گرفته می‌شوند، بنابراین با افزایش اعتبار در نتیجه مشارکت در فعالیت‌های مرتبط با مسئولیت اجتماعی، به عنوان یک مزیت رقابتی، باعث جلب بیشتر اعتماد سهامداران، حفظ مشتریان (آرامبورو و پسکادور[1] ، ۲۰۱۹؛ زارع و همکاران، ۱۴۰۲) و بهبود عملکرد بانک (زارع و همکاران، ۱۴۰۲؛ هاشمی‌گوهر و همکاران، ۱۴۰۱) می‌شود. در سال‌های اخیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها[2] مورد توجه قرار گرفته است و بسیاری از شرکت‌ها، زمان و منابع قابل‌توجهی را به سرمایه‌گذاری در این زمینه اختصاص داده‌اند. به عبارتی، با افزایش نگرانی‌ها و چالش‌های زیست‌محیطی و اجتماعی، مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به یک ارزش تبدیل شده است و افشای اطلاعات مرتبط با آن می‌تواند موجب افزایش شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در شرکت‌ها و در نتیجه بهبود شهرت شرکت، کاهش ریسک سرمایه‌گذاران و افزایش ارزش شرکت شود (رنهونگ وو و

1. Aramburu and Pescador
2. Corporate Social Responsibility (CSR)

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

همکاران[1]، ۲۰۲۳). بر اساس نظریه ذینفعان (فریمن[2]، ۱۹۸۴)، مسئولیت اجتماعی می‌تواند به یک شرکت کمک کند تا نام و تصویر مثبتی به عنوان یک شرکت قابل اعتماد و صادق در ذهن مشتریان و در نتیجه یک مزیت رقابتی ایجاد نماید. سورانی و همکاران (۱۴۰۲) نیز بیان میکنند که بر اساس تئوری ذینفعان، مسئولیت اجتماعی با در نظر گرفتن منافع جامعه موجب شهرت بانک در میان مردم و جذب بیشتر سپرده‌ها می‌گردد. فنگ و همکاران[3] (۲۰۲۲) بیان میکنند که مسئولیت اجتماعی شرکت با بهبود شهرت، عملکرد مالی پایدار شرکت را بهبود بخشیده و با ایجاد روابط بهتر با ذینفعان موجب بقای بیشتر به ویژه در مقابله با بحران‌ها می‌گردد. بنابراین آگاهی مشتریان از مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت می‌تواند تأثیر مثبتی بر ارزش و عملکرد شرکت داشته باشد (چن و همکاران[4]، ۲۰۲۴؛ ژنگ و همکاران[5]، ۲۰۲۳؛ فنگ و همکاران[6]،۲۰۲۲؛ وو و همکاران[7]، ۲۰۲۰؛ امامی‌میبدی و رحمان‌پور، ۱۴۰۳؛ زارع و همکاران، ۱۴۰۲).

علاوه بر این، در هنگام بحران و شرایط غیرمنتظره نیز این دست اقدامات و شهرت ایجاد شده به واسطه آن، می‌تواند نقش با اهمیتی در کنترل اثرات بحران (کابرال[8]،۲۰۱۳) و هچنین تحقق اهداف توسعه پایدار و ثبات اقتصادی در سطح بینالمللی ایفا نماید (سینارو و همکاران[9]، ۲۰۲۰).

1. Renhong Wu et al.
2. Freeman
3. Feng et al.
4. Chen et al.
5. Zheng et al
6. Feng et al
7. Wu et al
8. Cabral
9. Secinaro et al

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

بلاسری و همکاران[1] (۲۰۲۰) در پژوهشی نشان داده‌اند که مسئولیت اجتماعی می‌تواند به مدیریت بهتر منابع و افزایش بهره‌وری، کارایی و عملکرد مالی منجر شود و با بهبود شهرت تجاری بانک و جلب اعتماد مشتریان مزیت رقابتی کسب نماید. بر این اساس و با توجه به اهمیت مسئولیت‌های اجتماعی طی سال‌های اخیر در کشور، یکی از اهداف این پژوهش بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد بانک‌های ایرانی است.

از سوی دیگر، گزاهن و همکاران[2] (۲۰۲۵) بیان می‌کنند که در صنعت خدمات مالی، مشتریان شرکت‌هایی را برای مراودات مالی خود ترجیح می‌دهند که بهطور فعالانه در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی مشارکت دارند و ارزش‌های اخلاقی، صداقت و شفافیت را رعایت می‌کنند. بنابراین، می‌توان انتظار داشت که بانک‌هایی که مسئولیت‌پذیری اجتماعی بالاتری دارند، بیشتر از سمت افراد جامعه از جمله مشتریان پذیرفته شوند، زیرا با مسئولیت‌پذیری و شفافیت می‌توانند حس اعتماد را در میان ذینفعان ایجاد نمایند و ارزیابی مشتریان از بانک و محصولات آن را بهبود بخشیده و به یک مزیت رقابتی دست یابند و در نتیجه سپرده‌گذاران و وام‌گیرندگان بیشتری را جذب کنند (ژنگ و همکاران، ۲۰۲۳). علاوه بر آن، در یک بازار نیمه‌کارا سپرده‌گذاران در معرض ریسک عدم تقارن اطلاعاتی قرار دارند، مسئولیت اجتماعی با افزایش پاسخگویی می‌تواند هزینه‌های ناشی از عدمتقارن اطلاعاتی را کاهش دهد (چن و ژانگ[3] ، ۲۰۲۱) به این ترتیب، سپرده‌گذاران مایل خواهند بود، سپرده‌های خود را در چنین بانک‌هایی سرمایه‌گذاری کنند (چنگ و همکاران[4]، ۲۰۱۴) و از آنجایی که بانک‌های فعال در

1. Belasri
2. Gezahegn
3. Chen and Zhang
4. Cheng

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

زمینه مسئولیت اجتماعی شهرت خوبی دارند، وام‌گیرندگان نیز مایلند خطوط اعتباری خود را با این بانک‌ها ایجاد کنند (وو و شن[1]، ۲۰۱۳). علاوه بر آن، مسئولیت اجتماعی با ایجاد محیط کاری مطلوب می‌تواند منجر به رضایت کارکنان و افزایش تعهد سازمانی و در نهایت بهبود عملکرد سازمانی شده و هزینه‌های استخدام را کاهش و نرخ حفظ و مشارکت کارکنان را افزایش دهد (هررا و هراس-روزاس[2]، ۲۰۲۰) و در نتیجه، بهبود در منابع انسانی می‌تواند بر عملکرد بانک و خلق نقدینگی آن مؤثر واقع گردد (استفان سانچز[3] و همکاران، ۲۰۱۷). بنابراین، سؤال بعدی این پژوهش آن است که آیا مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر خلق نقدینگی در شبکه بانکی ایران اثرگذار است؟

در نهایت، رابطه بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی پیچیده است و اگرچه در بیشتر پژوهش‌ها، رابطه مثبت بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی نشان داده شده، با این حال روابط منفی یا خنثی نیز در تحقیقات مطرح شده است (باراوسکایت و همکاران[4]، ۲۰۲۱) که نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت و نیاز به بررسی و تحلیل‌های بیشتر و دقیق‌تری وجود دارد. یکی از عواملی که می‌تواند بر این رابطه تأثیر بگذارد، نوسانات اقتصادی است (هوانگ و همکاران[5]، ۲۰۲۰) در شرایط اقتصادی پایدار، شرکت‌ها ممکن است منابع بیشتری برای سرمایه‌گذاری در زمینهٔ مسئولیت‌های اجتماعی داشته باشند تا در نتیجه از مزایای بهبود شهرت و افزایش وفاداری مشتریان بهره‌مند شوند، اما در شرایط بحرانی،

1. Wu and Shen
2. Herrera and de las Heras-Rosas
3. Esteban-Sanchez
4. Barauskaite et al
5. Huang

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]
[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

شرکت‌ها ممکن است مجبور شوند سرمایه‌گذاری در زمینهٔ این اقدامات را کاهش دهند تا سودآوری کوتاه‌مدت خود را حفظ کنند (نیرینو و همکاران[1]، ۲۰۲۱). همچنین، هانگ و آندرسن[2](۲۰۱۱) نشان می‌دهند که مدیران از فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی با هدف منافع شخصی و پوشش تخلفات و تحریف توجهات استفاده می‌کنند. به عبارتی، استدلال می‌شود، زمانی که شرکت وضعیت مالی نامناسبی دارد و سیستم مالی با بحران مواجه است، حتی اگر شرکت مسئولیت‌پذیری اجتماعی را رعایت کند، این مسئولیت‌پذیری نمی‌تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی شرکت بگذارد و حتی ممکن است به بازار علامت اشتباه بفرستد، مبنی بر اینکه شرکت به دنبال پنهان کردن مشکلات مالی و جلب اعتماد بازار به جای اصلاحات واقعی و بهبود عملکرد است. از سوی دیگر، ایجاد نقدینگی یکی از وظایف اصلی بانک‌ها است، که هم می‌تواند موجب افزایش ارزش آن‌ها گردد و هم ریسک آن‌ها را افزایش دهد. بانک‌ها باید بین ارزشی که خلق نقدینگی ایجاد می‌کند و ریسکی که به همراه دارد، توازن برقرار کنند. این توازن به ویژه در زمان بحران‌های مالی بسیارمهم است (چن و همکاران، ۲۰۲۴). بر این اساس، مسئله بعدی که این پژوهش به بررسی آن پرداخته است، نقش تعدیلی ثبات مالی در رابطه بین مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی و خلق نقدینگی بانک‌های ایرانی است.

با توجه به بررسی‌های انجام شده، به نظر می‌رسد که تعداد پژوهش‌های محدودی مسئولیت اجتماعی را در صنعت بانکداری بررسی می‌کنند. بیشتر مطالعات در این زمینه بر روی شرکت‌های غیرمالی متمرکز شده‌اند یا بین بخش‌های مالی و غیرمالی تمایزی قائل

1. Nirino et al
2. Hong and Andersen

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

نمی‌شوند (ژنگ و همکاران، ۲۰۲۳؛ ژو و همکاران[1]،۲۰۲۱). با توجه به اهمیت بانک‌ها به دلیل نقش واسطه‌گری مالی که در اقتصاد ایفا می‌کنند، تأثیرات مسئولیت اجتماعی در این صنعت از اهمیت بالایی برخوردار است. به ویژه بررسی رابطهٔ مسئولیت اجتماعی و خلق نقدینگی در بانک‌ها به عنوان یکی از اصلی‌ترین وظایف آن‌ها و بهترین معیار موجود برای اندازه‌گیری جامعی از خروجی تمام جنبه‌های فعالیت‌های بانک ضروری است و احتمالاً این پژوهش اولین پژوهشی است که این موضوع را در ایران بررسی می‌کند. در ادامه، مبانی نظری پژوهش ارائه شده است. همچنین پس از ارائه روششناسی پژوهش و آمار توصیفی متغیرهای پژوهش، نتایج برآورد و تخمین مدلهای پژوهش ارائه شده است. در پایان نیز نتایج این پژوهش مختصرا ارائه شده است.

۲. مبانی نظری

با گسترش اهمیت مسئولیت اجتماعی، تلاش‌های گسترده و روزافزونی در جهت بررسی تأثیر این اقدامات بر عملکرد مالی شرکت‌ها صورت گرفته است. مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها یکی از استراتژی‌هایی است که می‌تواند بر عملکرد مالی شرکت‌ها تأثیر بگذارد (امیدی و هاشمی گهر، ۱۴۰۱؛ زارع و همکاران، ۱۴۰۲؛ امامی‌میبدی و رحمان پور، ۱۴۰۳). مسئولیت اجتماعی می‌تواند به طرق مختلف در رقابت‌پذیری بانک مؤثر باشد. از منظر روابط با ذینفعان، مقبولیت یک بانک نه تنها به عملکرد مالی آن بستگی دارد، بلکه به اعتبار و شهرت آن در میان ذینفعان نیز مرتبط است (سینارو و همکاران، ۲۰۲۱؛ رضایی و

1. Zhou et al

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

همکاران[1]، ۲۰۲۰). از دیدگاه مثبت، انجام فعالیت‌های اجتماعی موجب افزایش شهرت و اعتبار بانک در میان ذینفعان می‌شود (فیوردلیزی و همکاران[2]، ۲۰۱۳؛ مفلح[3]،۲۰۲۱).

این شهرت می‌تواند تصویر مثبت در ذهن مشتریان ایجاد نماید و اعتماد و وفاداری آن‌ها را تقویت کند و در نتیجه منجر به افزایش جذب سپرده‌ها و تسهیلات بانکی شود (رحمان پور و امامی‌میبدی، ۱۴۰۳). تحقیقات نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند با کاهش هزینه‌های معاملاتی و بهبود ارزیابی مشتریان از کیفیت خدمات، بانک‌ها را از رقبای خود متمایز کند (پورتر و کرامر[4]،۲۰۰۶). محققان و مقررات‌گذاران بر این باورند که شهرت پس از بحران‌های مالی اهمیت بیشتری پیدا کرده است. بنابراین، شهرت می‌تواند دو نقش مهم ایفا کند: یکی به عنوان محرک رقابت‌پذیری و دیگری به عنوان پوششی در برابر موقیت‌های بحرانی (کابرال، ۲۰۱۳). الهادی و همکاران[5] (۲۰۱۹) نشان می‌دهند که مسئولیت اجتماعی می‌تواند به‌عنوان یک محافظ در برابر موانع و بحران‌های مالی عمل کند و شرکت می‌تواند با تکیه بر شهرت و روابط خود با ذینفعان، ریسک‌های تجاری خود را کاهش دهد. همچنین، تحقیقات نشان داده‌اند که سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند روحیه کارکنان را بهبود بخشیده و بهره‌وری آنان را افزایش دهد. این موضوع نشان می‌دهد که مسئولیت اجتماعی می‌تواند تأثیرات

1. Rezaei et al
2. Fiordelisi et al
3. Muflih
4. Porter and Kramer
5. Al-Hadi

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

غیرمستقیم فراتر از تأثیر مستقیم شهرت و جذب منابع مالی، بر عملکرد مالی داشته باشد (وانگ و همکاران[1]،۲۰۱۵).

از سوی دیگر، مسئولیت اجتماعی نوعی مشکل نمایندگی میان مدیران و سهامداران ایجاد می‌کند (مک‌ویلیامز و همکاران، ۲۰۰۶). بر اساس نظریه نمایندگی، زمانی که یک شرکت علاوه بر سودآوری، اهداف متعددی را دنبال می‌کند، ممکن است تمرکز خود را از دست دهد و در نهایت هیچ هدف مشخصی نداشته باشد (جنسن[2]، ۲۰۰۱). مسئولیت اجتماعی شرکتی مفهومی مدیریتی است که به ادغام مسائل اجتماعی و محیط زیستی در عملیات تجاری و روابط با ذینفعان اشاره دارد. این رویکرد، شرکت‌ها را قادر می‌سازد تا میان منافع اقتصادی خود با اهداف اجتماعی و محیط زیستی تعادل ایجاد کنند. مشارکت در مسئولیت اجتماعی می‌تواند مزایای متعددی از جمله افزایش مشروعیت سازمان، بهبود مزیت رقابتی، رشد فروش و سودآوری، افزایش تعهد و مسئولیت‌پذیری کارکنان و کاهش هزینه‌های کنترلی را به همراه داشته باشد (طبرسا و همکاران، ۱۳۹۰).

همچنین، پیچیدگی در سنجش نتایج غیرمالی می‌تواند شفافیت تصمیم‌گیری مدیران را کاهش داده و زمینه را برای تصمیمات نادرست و تخصیص ناکارآمد منابع فراهم سازد. چالش اصلی در این میان، دشواری ارزیابی و نظارت بر عملکرد مدیران است که می‌تواند به رفتارهای فرصت‌طلبانه و استفاده نابه‌جا از منابع شرکت منجر شود (سعداوی و همکاران[3]، ۲۰۲۳). بر این اساس، مدیران ممکن است در این فعالیت‌ها بیشتر به دنبال کسب شهرت

1. Wang et al
2. Jensen
3. Saadaoui

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]
[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

شخصی باشند تا تأمین منافع واقعی سهامداران (بارنی و رابین[1]، ۲۰۱۰). در چنین شرایطی، تصمیم مدیر برای تخصیص منابع به فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به جای سرمایه‌گذاری در فرصت‌های تجاری سودآور، هزینه‌هایی را به سهامداران تحمیل می‌کند. همچنین، هزینه‌های مالی سنگین ناشی از مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند موجب کاهش بازدهی سهامداران و کاهش رقابت‌پذیری بانک‌ها شود (لیویی و شارما[2]، ۲۰۱۲). ماسلیس و رضا[3] (۲۰۱۵) در پژوهشی نشان می‌دهند که گاهی مدیران برای منافع شخصی خود از منابع شرکت در جهت مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی استفاده می‌کنند و این امر می‌تواند به کاهش ارزش شرکت منجر شود. در پژوهشی دیگر، بلوسکار و رائو[4] (۲۰۲۰) بیان می‌کنند که سرمایه‌گذاری بیش از حد در مسئولیت اجتماعی می‌تواند به عملکرد ضعیف شرکت در کوتاه مدت منجر شود.

مسئولیت اجتماعی می‌تواند به طور مستقیم در فرآیند خلق نقدینگی بانک‌ها تأثیرگذار باشد. بانک‌هایی که روابط مبتنی بر اعتماد با ذینفعان خود ایجاد می‌کنند، می‌توانند منابع بیشتری جذب کنند و نقدینگی بیشتری خلق نمایند (برگر و بوومن[5]، ۲۰۰۹). این اعتماد، حاصل شهرت و اعتبار اجتماعی بانک‌ها در انجام مسئولیت‌های اجتماعی است. همچنین، روابط مثبت با مشتریان می‌تواند منجر به جذب سپرده‌های بیشتر شود که نقش مستقیمی در افزایش نقدینگی دارد. پژوهش ژنگ و همکاران (۲۰۲۳) نشان می‌دهد که فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی با افزایش اعتماد، پاسخگویی و شفافیت، موجب جذب بیشتر

1. Barnea and Rubin
2. Lioui and Sharma
3. Masulis and Reza
4. Beloskar and Rao
5. Berger and Bouwman

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

سپرده‌گذاران و وام‌گیرندگان می‌شود و در نتیجه بانک‌ها می‌توانند نقدینگی بیشتری خلق کنند. همچنین کلاداکیس و همکاران[1] (۲۰۲۳) در پژوهشی نشان می‌دهند گنجاندان افشاهای اخلاقی در گزارش‌های سالانه بانک‌ها می‌توانند به عنوان یک ابزار استراتژیک به بهبود نقدینگی و کاهش ریسک در بانکداری کمک کنند. با این حال، خلق نقدینگی مستلزم ریسک‌های خاصی نیز است. بانک‌ها باید تعادل میان جذب منابع و مدیریت ریسک نقدینگی را برقرار کنند. در حالی که خلق نقدینگی یکی از عملکردهای اساسی بانک‌ها است که می‌تواند ارزش بانک را افزایش دهد، اما هم‌زمان ریسک بانک را نیز بالا می‌برد. بانک‌ها باید هنگام تصمیم‌گیری در مورد میزان نقدینگی، بین مزایای نقدینگی و ریسک‌های بالقوه آن توازن برقرار کنند کنند (چن و همکاران، ۲۰۲۴). یکی از عوامل مهم بحران مالی ۲۰۰۷-۲۰۰۹ این بود که بسیاری از بانک‌ها قبل از وقوع بحران، ریسک بیش از حدی را متحمل شدند. این ریسک بالا به نفع سهامداران بانک که به ضرر دیگر افراد جامعه بود، چرا که دولت‌ها غالباً تضمین‌هایی برای بدهی‌های بانک‌ها ارائه می‌دهند. حمایت دولت از بانک‌ها می‌تواند باعث شود که بانک‌ها تشویق شوند تا ریسک‌های بیشتری بپذیرند، امری که می‌تواند پیامدهای منفی جدی برای اقتصاد و سیستم مالی داشته باشد (حبیبی و همکاران، ۱۴۰۳).

در تأثیرات مسئولیت اجتماعی عوامل مختلفی از جمله روند رشد و توسعه کشور، سیستم حاکمیتی سازمان، فرهنگ سازمانی، ویژگی‌های سازمان، ویژگی‌های منابع انسانی و... دخیل هستند (نیری و صبحیه، ۱۴۰۱). یکی از دلایل بسیاری از اختلافات در ادبیات

1. Kladakis

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

پژوهش تأثیرات مسئولیت اجتماعی، می‌تواند نوسانات اقتصادی باشد که معمولاً نادیده گرفته شده‌اند (هوانگ و همکاران، ۲۰۲۰). ثبات مالی به عنوان یک متغیر تعدیل‌کننده، می‌تواند جهت و شدت رابطه مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی و خلق نقدینگی بانک‌ها را تغییر دهد و تأثیر مسئولیت اجتماعی را بر عملکرد مالی بانک بهبود بخشد (سعداوی و همکاران، ۲۰۲۳). در شرایط بحران مالی، حتی اگر بانک‌ها به مسئولیت اجتماعی متعهد باشند، ممکن است تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی نداشته باشند. بحران‌های مالی موجب ارسال پیام‌های منفی به ذینفعان می‌شود و در چنین شرایطی، منابع مالی بیشتری به مدیریت بحران اختصاص می‌یابد تا فعالیت‌های اجتماعی (ایکونومو و همکاران[1]،۲۰۱۲) همچنین، تأثیر ثبات مالی بر خلق نقدینگی بسیار چشمگیر است. بانک‌هایی که از ثبات مالی برخوردارند، می‌توانند با اعتماد به مدیریت ریسک خود، نقدینگی بیشتری ایجاد کنند. در مقابل، بانک‌هایی که در دوران بحران مالی فعالیت می‌کنند، تمایل کمتری به خلق نقدینگی دارند، زیرا این کار می‌تواند ریسک‌های نقدینگی را افزایش دهد. ژنگ و همکاران (۲۰۲۳) بیان می‌کنند در دوران بحران، بانک‌های با مسئولیت اجتماعی، تمایل کمتری به خلق نقدینگی دارند، زیرا خلق نقدینگی مستلزم پذیرش ریسک است. آن‌ها بحران بانکی و بحران بازار را از یکدیگر متمایز می‌کنند. بحران بانکی به بحرانی اطلاق می‌شود که از بخش بانکی آغاز می‌شود، در حالیکه بحران بازار از بازارهای مالی خارج از سیستم بانکی شروع می‌شود. همچنین آن‌ها معتقدند در بحران بانکی، بانک‌ها بیشترین آسیب را متحمل می‌شوند، اما در بحران بازار ناشی از بازارهای مالی، منابع به سمت بانک‌های با مسئولیت اجتماعی بالاتر به دلیل شهرت و اعتبار و شفافیت بالاتر جذب می‌شوند و این روند باعث

1. Oikonomou et al

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

می‌شود این بانک‌ها قادر به خلق نقدینگی بیشتری باشند. با این حال، ممکن است بانک‌های با نسبت‌های سرمایه بالا، به دلیل هزینه‌بر بودن نگهداری ذخایر سرمایه‌ای محتاط‌تر عمل کنند، در حالیکه بانک‌های با نسبت سرمایه پایین‌تر ممکن است برای جذب مشتریان و حفظ رقابت، فعالانه‌تر عمل کرده و نقدینگی بیشتری خلق کنند. بنابراین، نقش تعدیل‌کننده ثبات مالی در روابط مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی و خلق نقدینگی می‌تواند وابسته به شرایط اقتصادی و میزان آمادگی بانک‌ها در مدیریت بحران است.

فرضیه سوم پژوهش: ثبات مالی نقش تعدیل کننده در رابطه مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی بانک‌ها ایفا می‌کند.

۳. پیشینه پژوهش

در پژوهش‌های داخلی امامی‌میبدی و رحمان پور (۱۴۰۳)، سورانی و همکاران (۱۴۰۲)، زارع و همکاران (۱۴۰۲) و احمدی‌لنگری و خوزین (۱۴۰۰) طی سال‌های اخیر به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت با عملکرد و ثبات مالی بانک‌ها پرداختند. بررسی پژوهش‌های امامی‌میبدی و رحمانپور (۱۴۰۳) و زارع و همکاران (۱۴۰۲) نشان می‌دهد که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی تأثیر مثبتی بر ذهن مشتریان ایجاد کرده و موجب جذب آن‌ها و در نتیجه افزایش عملکرد بانک‌های تجاری می‌گردد. سورانی و همکاران (۱۴۰۲) نیز با بررسی تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر ثبات مالی بانک‌های ایرانی نشان می‌دهند که مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند منجر به ثبات مالی بیشتر برای بانک شده و سود پایداری را به ارمغان آورد. احمدی‌لنگری و خوزین (۱۴۰۰) نیز بیان می‌کنند که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد و ثبات بانک‌ها ندارد،

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

هرچند تأثیر مثبتی بر شمول مالی و گسترش خدمات بانک‌ها داشته است. بر این اساس، آنچه که جنبه تفاوت این پژوهش با دیگر پژوهش‌های انجام شده است این است که در این پژوهش بر مسئله خلق نقدینگی در شبکه بانکی تاکید شده است، زیرا بخشی از ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی با افزایش حس اعتماد در میان ذینفعان، ارزیابی مشتریان از بانک و محصولات آنها را بهبود میبخشد و به یک مزیت رقابتی برای بانک تبدیل می‌شود تا از این طریق به عملکرد عملیاتی بالاتر و خلق نقدینگی بالاتر دست یابد. بنابراین بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و خلق نقدینگی و تبعیین نوع این رابطه میتواند قابل توجه باشد. همچنین برخلاف پژوهش‌های داخلی انجام شده، در این پژوهش ثبات مالی به‌عنوان یک متغیر تعدیلگر رابطه بین مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی و خلق نقدینگی بررسی شده است، زیرا ثبات مالی یا فقدان آن بر تصمیمات مدیران در سرمایهگذاری در بخش مسئولیت‌های اجتماعی و به تبع بر رابطه آن با عملکرد و مالی و خلق نقدینگی اثرگذار است. بنابراین، به‌عنوان یک متغیر تعدیلگر دقیقتر می‌تواند به تبیین اثرات پیاده‌سازی مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها بپردازد.

در پژوهش‌های خارجی چن و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی تأثیر عملکرد مسئولیت اجتماعی بانک‌های تجاری ایالات متحده بر خلق نقدینگی آن‌ها در دوره بحران مالی، پرداختند. آن‌ها دریافتند که بانک‌ها با عملکرد مسئولیت اجتماعی بهتر، در زمان بحران‌های مالی نسبت به دوران‌های عادی محتاط‌تر عمل کرده و کمتر تمایل دارند وارد فعالیت‌های پر ریسک شوند تا ریسک آسیب به سایر ذینفعان را کاهش دهند. یانپولوس و همکاران[1] (۲۰۲۴) با بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد مالی بانک‌ها بیان می‌کنند اگرچه فعالت‌های

1. Giannopoulos

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

مسئولیت اجتماعی ممکن است در کوتاه مدت بر سودآوری بانک‌ها تأثیر بگذارد، اما این اقدامات می‌توانند از طریق بهبود شهرت و افزایش اعتماد ذینفعان و کاهش ریسک‌ها و تقویت پایداری بلندمدت کمک کنند. ژنگ و همکاران (۲۰۲۳) با بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی بر ایجاد نقدینگی در بانک‌ها بیان می‌کنند که مشارکت بانک در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی، به‌دلیل افزایش اعتماد و اعتبار در میان ذینفعان، منجر به جذب بیشتر سپرده‌ها و اعطای بیشتر تسهیلات و در نتیجه افزایش نقدینگی و بهبود عملکرد و پایداری مالی می‌شود. ژو و همکاران (۲۰۲۱) با بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد بانک‌ها بیان می‌کنند که مسئولیت اجتماعی بانک‌ها می‌تواند در کوتاه مدت با افزایش بار مالی بانک، تأثیر منفی بر عملکرد آن داشته باشد، اما در بلندمدت با بهبود شفافیت اطلاعات و کاهش ریسک‌های زیست‌محیطی، عملکرد مالی آن‌ها را بهبود می‌بخشد.

وانگ و همکاران[1] (۲۰۲۵) بیان می‌کنند مسئولیت اجتماعی می‌تواند ریسک دعاوی حقوقی شرکت را کاهش دهد و عملکرد کلی را بهبود بخشد. بارنی و رابین (۲۰۱۰) و پترنکو و همکاران[2] (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان می‌دهند که مدیران شرکت‌ها می‌توانند با استفاده از فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی تصویری مثبت ایجاد کرده و اعتماد عمومی را جلب نمایند. همچنین مطالعات نشان داده‌اند که مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت می‌تواند روحیه کارکنان را تقویت کرده، رضایت شغلی و تعهد کارکنان را افزایش دهد و در نهایت به عملکرد بهتر سازمانی منجر شود. در این زمینه وونگ و همکاران[3] (۲۰۲۲) بیان می‌کنند

1. Wang et al
2. Petrenko et al
3. Vuong et al

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

تعهد شرکت به اجرای سیاست‌هایی که نیازهای کارکنان را برآورده می‌کند منجر به احساس رضایت کارکنان شده و این وضعیت بر عملکرد فردی آن‌ها تأثیر مثبت خواهد گذاشت و در مجموع باعث بهبود عملکرد شرکت می‌گردد. با این حال، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند هزینه‌هایی را از جمله هزینه‌های نمایندگی به همراه داشته باشد، زیرا مدیران ممکن است، با هدف افزایش شهرت خود بیش از حد در این حوزه سرمایه‌گذاری کنند و منابع شرکت به جای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تجاری، صرف فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شود، در حالی‌که هزینه این سرمایه‌گذاری‌ها بر دوش سهامداران خواهد بود (ماسلیس و رضا، ۲۰۱۵).

نوآوری این مطالعه آن است که با توجه به اهمیت مسئولیت اجتماعی ارتباط آن موضوع با خلق نقدینگی بانکها مورد بررسی قرار می‌گیرد. و از نظر عملکردی بانک‌ها و بهبود آن می‌تواند اثرات مؤثری را بر اقتصاد کشور فراهم آورد.

۴. روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، در دستهٔ تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد. از لحاظ ماهیت، در گروه تحقیقات توصیفی- همبستگی جای دارد؛ زیرا برای کشف روابط بین متغیرهای تحقیق، از تکنیک‌های رگرسیون و همبستگی استفاده خواهد شد که از نظر استدلالی، استقرایی به شمار می‌رود. همچنین، با توجه به اینکه در این پژوهش برای بررسی روابط بین متغیرها از داده‌های گذشته استفاده می‌شود، این تحقیق در دسته مطالعات پس‌رویدادی قرار می‌گیرد. گردآوری اطلاعات مرتبط با ادبیات و مبانی نظری تحقیق، از طریق روش کتابخانه‌ای و با مراجعه به مقالات، پایان نامه‌ها و کتب منتشر شده در پایگاه‌های اطلاعاتی

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

علمی معتبر و همچنین، گردآوری داده‌های مرتبط به متغیرهای تحقیق با استفاده از صورت‌های مالی حسابرسی شده بانک‌ها و مؤسسات مالی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایگاه کدال و رهآورد نوین، انجام شده است.

۵. جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ایرانی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲ تشکیل می‌دهند. از میان جامعه آماری، بانک‌های واجد شرایط زیر به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند:

۱. بانک‌ها و موسسات اعتباری که قبل از سال ۱۳۹۵ در بورس و فرابورس اوراق بهادار تهران ثبت شده وباشد.

۲. تا پایان سال ۱۴۰۲ از فهرست بانک‌های بورسی و فرابورسی حذف نشده باشند.

۳. بانک‌ها و موسسات اعتباری که اطلاعات مالی آن‌ها در دوره زمانی پژوهش در دسترس باشد.

۴. سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد.

۵. طی دوره زمانی پژوهش، تغییر سال مالی نداده باشند.

۶. مدل‌های پژوهش

به منظور آزمون فرضیه اول پژوهش (تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد بانک) از مدل ۱ استفاده شده است.

$$ROA\,i,t = \alpha + \beta 1\,CSRit + \beta 2\,Controlsit + \varepsilon it \quad (۱)$$

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

به منظور آزمون فرضیه دوم پژوهش (تأثیر مسئولیت اجتماعی بر خلق نقدینگی بانک) از مدل ۲ استفاده شده است.

$$LC/GTA\ i,t\ =\ \alpha\ +\ \beta 1\ CSR\ it\ +\ \beta 2\ Controlsit\ +\ \varepsilon it \quad (۲)$$

به منظور آزمون فرضیه سوم پژوهش (نقش تعدیلی ثبات مالی در تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد بانک) از مدل ۳ استفاده شده است.

$$ROA\ i,t\ =\ \alpha\ +\ \beta 1\ CSRit\ +\ \beta 2\ Z-Scoreit\ +\ \beta 3\ CSRit\ *Z-Scoreit\ +\ \beta 4\ Controlsit\ +\ \varepsilon it \quad (۳)$$

به منظور آزمون فرضیه چهارم (نقش تعدیلی ثبات مالی در تأثیر مسئولیت اجتماعی بر خلق نقدینگی بانک) پژوهش از مدل ۴ استفاده شده است.

$$LC/GTA\ i,t\ =\ \alpha\ +\ \beta 1\ CSR\ it\ +\ \beta 2\ Z-Scoreit\ +\ \beta 3\ CSRit\ *Z-Scoreit\ +\ \beta 4\ Controls\ +\ \varepsilon it \quad (۴)$$

که در آن، $ROA_{i,t}$: بازده دارایی‌ها، $LC/GTA_{i,t}$: نسبت خلق نقدینگی به کل دارایی‌های، CSR_{it}: مسئولیت اجتماعی شرکت، $Z\text{-}Score_{it}$: ثبات مالی و $Controls_{it}$: متغیرهای کنترلی پژوهش است.

- متغیر مستقل

مسئولیت اجتماعی :شاخص مسئولیت اجتماعی مطابق با پژوهش نمازی و جعفری (۱۳۹۸) بر اساس۶ بعد سهامداران، کارکنان، محیط زیست، جامعه، مشتریان و حاکمیت شرکتی

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

اندازه‌گیری می‌شود که معیارهای اندازه‌گیری آن‌ها در جدول ۱ آمده است. به پیروی از بنتلی و همکاران[1](۲۰۱۳) به منظور رتبه‌بندی شرکت‌ها در زمینه مسئولیت اجتماعی از الگوی رتبه‌بندی پنجک استفاده خواهد شد. به این صورت که هر بعد، از ۱ تا ۵ رتبه‌بندی می‌شود، و با توجه به این‌که ۶ معیار برای سنجش مسئولیت‌اجتماعی در نظر می‌گیریم، بیشترین امتیاز هر سال/ شرکت ۳۰ و کم‌ترین امتیاز ۶ خواهد بود. ابعاد سهامداران، کارکنان، جامعه، مشتریان و حاکمیت شرکتی که تأثیر مثبتی در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی دارند، به ترتیب از کمترین تا بیشترین رقم، از ۱ تا ۵ امتیازبندی می‌شوند؛ به این صورت که به بالاترین اعداد این بعد امتیاز ۱ و به پایینترین این اعداد، امتیاز ۵ تعلق می‌گیرد. بعد محیط زیست، با توجه به این‌که تأثیر منفی و مخربی بر فعالیت‌های اجتماعی دارد، به ترتیب از بیشترین تا کمترین رقم از ۱ تا ۵ امتیازبندی می‌شود. به این صورت که به بالاترین اعداد این بعد امتیاز ۱ و به پایین‌ترین این اعداد، امتیاز ۵ تعلق می‌گیرد. در نهایت، مجموع امتیاز همه ی ابعاد، به‌عنوان رتبه شرکت در زمینه مسئولیت اجتماعی در نظر گرفته خواهد شد.

1. Bentley et al

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

جدول۱. ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت

ابعاد	معیار	شاخص
سهامداران	افزایش ثروت سهامداران	سود هر سهم
کارکنان	مزایا، کیفیت زندگی کاری، سلامت و ایمنی محل کار	حقوق و دستمزد و مزایا
محیط زیست	دارایی‌های فیزیکی، انتشار آلودگی	تجهیزات و ماشین آلات
جامعه	حمایت‌های اجتماعی- اقتصادی	مالیات ابرازی
مشتریان	فعالیت‌های بازاریابی، کیفیت و نوآوری محصول	هزینه‌های پژوهش و توسعه
حاکمیت شرکتی	استقلال هیات مدیره	درصد مدیران غیر موظف
	تمرکز مالکیت	درصد سهامداران عمده
	مالکیت نهادی	درصد سهامداران نهادی

مأخذ: نمازی و جعفری (۱۳۹۸)

- **متغیرهای وابسته**

خلق نقدینگی: برای اندازه‌گیری شاخص خلق نقدینگی بانک مطابق با پژوهش نیلی، شاهچرا و طاهری (۱۳۹۴) از مدل برگر و بوومن (۲۰۰۹) استفاده شده است. این مدل از یک روش ۳ مرحله‌ای استفاده می‌کند. در مرحله ی اول تمامی فعالیت‌های بالا و زیر خط ترازنامه به ۳ دسته نقد، نیمه نقد و غیر نقد تقسیم می‌شوند. در مرحله بعد به هر یک از این فعالیت‌ها وزن‌هایی تخصیص داده می‌شود و در نهایت با ترکیب این فعالیت‌ها، شاخص خلق نقدینگی محاسبه می‌شود. دارایی‌هایی که به سادگی به فروش نمی‌رسند و تبدیل به نقد نمی‌شوند مانند

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

وام‌های تجاری و لیزینگ و وام‌های بلندمدت و با سررسید بیشتر از یک سال به‌عنوان دارایی‌های غیر نقد در نظر گرفته می‌شوند. وام‌های اشخاص، رهنی، دولتی و سپرده گذاران به‌عنوان دارایی‌های نیمه نقد و وام‌های با سررسید کمتر از یک سال به‌عنوان دارایی‌ها نقد و اقلام دارایی‌های نقد و اوراق بهادار و دارایی‌های بازار به‌عنوان دارایی‌های نقد طبقه‌بندی می‌شوند. در بخش بدهی‌ها، سپرده‌ها و مطالبات دولتی به‌عنوان بدهی‌های نقد و سپرده‌های دیگر با نقدشوندگی کمتر به‌عنوان نیمه نقد و اگر سررسید بیش از یکسال دارند به‌عنوان غیر نقد طبقه‌بندی می‌شوند. بخش سرمایه و حقوق صاحبان سهام نیز به‌عنوان غیر نقد در نظر گرفته می‌شوند. در بخش اقلام زیر خط ترازنامه، انواع ضمانت نامه‌ها که مانند وام‌های تجاری هستند به‌عنوان غیرنقد، اوراق اعتباری و اوراق مشتقه خالص و وام‌های اوراق مشتقه و بهادار به‌عنوان نیمه نقد و تمام اوراق مشارکت نیز به‌عنوان نقد طبقه‌بندی می‌شوند. تخصیص وزن‌ها به فعالیت‌ها بر اساس نظریه خلق نقدینگی انجام می‌شود که بیان می‌کند بانک‌ها زمانی می‌توانند نقدینگی را خلق کنند که دارایی‌های غیر نقد را به بدهی‌های نقد تبدیل کنند. همچنین نقدینگی زمانی از بین می‌رود دارایی‌های نقد به بدهی‌های غیرنقد یا سرمایه تبدیل شود. بنابراین به دارایی‌های غیرنقد و بدهی‌های نقد وزن مثبت (۱/۲+) و به دارایی‌های نقد و بدهی‌های غیرنقد و سرمایه وزن منفی (۱/۲-) تخصیص داده می‌شود. برای دارایی‌ها و بدهی‌های شبه نقد نیز وزن صفر (۰) تخصیص داده می‌شود. بر این اساس مدل ۵ برآورد می‌شود که مقدار آن برابر با خلق نقدینگی در شبکه بانکی است.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

$$Liquid\ creation = [½ * Illiquid\ assets - ½ * liquid\ assets + ½ * liquid\ liabilities - ½ * illiquid\ liabilities - ½ * equity]/A = ½ * (A - Liquid\ assets) - ½ * liquid\ assets + ½ * liquid\ liabilities - ½ * (A - liquid\ liabilities) = ½ * A - ½liquid\ assets - ½ * liquid\ assets + ½ * liquid\ liabilities - ½ * A + ½ * liquid\ liabilities = LTGAP = liquid \quad (۵)$$

عملکرد بانک: در پژوهش‌های مختلف اغلب از معیار بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام برای اندازه‌گیری عملکرد استفاده شده و متداول‌ترین معیارهای سودآوری بانک‌ها در ادبیات است (آتانا سوگلو و همکاران[1]، ۲۰۰۸؛ گارسیا- هررو و همکاران[2]، ۲۰۰۹؛ دایتریچ و وانزنرید[3]، ۲۰۱۱؛ السون و زوبی[4]، ۲۰۱۱). در این پژوهش به دلیل آنکه زیان انباشته در برخی از بانک‌ها بازده حقوق صاحبان سهام را به شدت کاهش داده است (بررسی محققین) و داده‌های برآورد شده برای دوره پژوهش و برای بانک‌های مندرج در نمونه پژوهش پراکندگی بالایی (SD : ۱۱/۲۸۳) را نشان میدهند، صرفاً بر بازده دارایی به عنوان یک معیار قابل اتکا در اندازه‌گیری عملکرد مالی بانک‌ها استفاده شده است. بر این اساس بازده دارایی‌ها برابر است با نسبت سود خالص بر کل دارایی‌های بانک iدر سالj.

1. Athanasoglou
2. García-Herrero
3. Dietrich and Wanzenried
4. Olson and Zoubi,

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

- متغیر تعدیل‌گر

ثبات مالی: برای اندازه‌گیری شاخص ثبات مالی بانک در پژوهش‌های مختلف از شاخص رایج z-score استفاده شده است که صندوق بین‌المللی پول این شاخص را جهت اندازه‌گیری ثبات مالی بانک‌ها ارائه داده است (طاهری، ۱۳۹۹).

$$Z_score = \frac{\text{نسبت سرمایه به کل دارایی} + \text{بازده دارایی}}{\text{انحراف معیار بازده دارایی}}$$

- متغیرهای کنترلی

نسبت سرمایه بانک (**Capital**): برای اندازه‌گیری نسبت سرمایه، از نسبت حقوق صاحبان سهام به کل دارایی‌های بانک استفاده شده است.

اندازه بانک (**Size**): برابر با لگاریتم طبیعی ارزش دفتری کل دارایی‌ها بانک است.

عمر بانک (**Age**): برابر با تفاضل بین سال تاسیس بانک تا سال جاری است.

نسبت مطالبات معوق (**NPL**): برابر با نسبت مطالبات غیرجاری به کل مطالبات بانک است.

نسبت کفایت سرمایه (**CAR**)

۷. برآورد مدل و یافته‌های پژوهش

به‌منظور درک الگوی کلی داده‌ها قبل از ورود به آزمون فرضیه‌ها، در این بخش شاخص‌های آمار توصیفیِ تمامی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	اختصار	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
بازده دارایی	*ROA*	-۰/۰۲۴	۰/۰۰۴	۰/۰۶۹	-۰/۵۳۹	۰/۱۱۰	-۳/۴۲۳	۱۴/۳۲۹
خلق نقدینگی	*LC*	۰/۵۳۹	۰/۵۵۲	۰/۷۷۹	۰/۱۸۱	۰/۱۲۹	-۰/۳۴۵	۲/۵۹۰
مسئولیت اجتماعی	*CSR*	۱۷/۹۹۳	۱۸/۰۰۰	۲۴/۰۰۰	۹/۰۰۰	۳/۱۰۲	-۰/۴۲۵	۲/۸۸۹
ثبات مالی	*Z_SCORE*	۳/۹۶۶	۲/۶۹۶	۲۹/۰۳۸	-۵/۷۶۳	۵/۲۸۸	۱/۵۶۶	۷/۹۴۲
نسبت مطالبات معوق	*NPL*	۰/۱۹۰	۰/۰۹۱	۱/۸۵۶	۰/۰۱۲	۰/۳۲۰	۳/۸۰۰	۱۷/۵۴۷
اندازه بانک	*SIZE*	۲۰/۴۶۷	۲۰/۳۳۰	۲۳/۵۴۰	۱۸/۰۲۹	۱/۲۸۴	۰/۲۸۵	۲/۳۰۵
نسبت سرمایه بانک	*CAPITAL*	-۰/۰۵۸	۰/۰۴۲	۱/۲۵۶	-۳/۴۰۲	۰/۵۱۰	-۴/۷۶۲	۲۸/۶۱۸
نسبت کفایت سرمایه	*CAR*	-۰/۰۸۹	۰/۰۳۴	۰/۹۶۰	-۳/۵۰۰	۰/۵۷۷	-۴/۹۴۶	۲۷/۸۲۷
عمر بانک	*AGE*	۳/۰۰۷	۲/۹۹۶	۴/۲۶۳	۱/۳۸۶	۰/۶۷۷	-۰/۰۴۷	۲/۵۱۷

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۲ آماری توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بر این اساس، متغیرهای بازده دارایی دارای میانگین منفی برابر با ۰/۰۲۴- است که نشان‌دهنده عملکرد مالی ضعیف در سطح میانگین برای بانک‌های مورد بررسی است. خلق نقدینگی میانگین ۰/۵۳۹ دارد و از توزیع نسبتاً متعادلی برخوردار است. ثبات مالی با میانگین ۳/۹۶۶ و کشیدگی ۷/۹۴۲، دامنه نوسان بالایی دارد. نسبت مطالبات معوق نیز با چولگی ۳/۸ و کشیدگی ۱۷/۵۴۷ به شدت به سمت راست چولگی دارد که حاکی از وجود مقادیر غیرعادی و بالا در برخی موارد است. سایر متغیرها نظیر اندازه بانک و عمر بانک توزیع نسبتاً متقارن‌تری دارند، اما نسبت سرمایه بانک (و نسبت کفایت سرمایه با میانگین‌های منفی و کشیدگی بسیار بالا (به ترتیب ۲۸/۶۱۸ و ۲۷/۸۲۷) نوسانات زیادی را تجربه کرده‌اند. این نتایج بیانگر تنوع زیاد عملکرد و ویژگی‌های بانک‌ها در دوره مورد مطالعه است.

پیش از برآورد هر گونه مدل پانل، اطمینان از مانابودن متغیرها ضروری است؛ زیرا حضور ریشه واحد در سری‌های زمانی پانلی می‌تواند به رگرسیون کاذب و استنباط‌های گمراه‌کننده بینجامد. برای آزمون این پیش‌فرض، از آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو استفاده شده است که آماره آن تحت فرض صفر «وجود ریشه واحد مشترک در تمام مقاطع» توزیع نرمال دارد. نتایج این آزمون نشان داد که تنها متغیر اندازه بانک به دلیل مقدار آماره کوچک و سطح معناداری بسیار بالا،۰/۹۱۹ریشه واحد مشترک دارد و در سطح مانا نیست.

به‌منظور اطمینان از ایستایی سری‌ها، علاوه بر آزمون لوین–لین–چو، از آزمون هریس و تزاوایلیس نیز استفاده شد. نتایج نشان داد که برخی متغیرها (مانند *CSR*، *ROA*، *Z-score* و *Capital*) مانا بوده و در مقابل، تعدادی از متغیرها (از جمله *LC*، *Size*، *Age* و *NPL*)

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

حاوی ریشه واحد هستند. بر این اساس، برای پیشگیری از رگرسیون کاذب، آزمون هم‌جمعی کائو بر مجموعه متغیرهای سطح اجرا شد؛ آماره آزمون دلالت بر وجود رابطه هم‌جمعی میان متغیرها داشت. بنابراین، علی‌رغم نامانایی برخی سری‌ها در سطح، ترکیب خطی آن‌ها پایاست و می‌توان روابط بلندمدت را در چارچوب برآوردهای پویا دنبال کرد. افزون‌براین، در برآورد مدل‌های پویا با *System-GMM* نیز از وقفه‌گذاری/تفاضل‌گیری و ابزارهای درونی استفاده شد تا ریسک درون‌زایی و ویژگی‌های آماری خطا (ناهمسانی و خودهمبستگی) به‌طور نظام‌مند کنترل شود.

جدول ۳. نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

	ب. آزمون هریس و تزاوالیس			
متغیر	اختصار	آماره z	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
بازده دارایی	*ROA*	(۵/۳۱۸)	۰/۰۰۰	مانا است
خلق نقدینگی	*LC*	۰/۸۴۰	۰/۷۸۰	مانا نیست
مسئولیت اجتماعی	*CSR*	(۷/۹۱۵)	۰/۰۰۰	مانا است
ثبات مالی	*Z_SCORE*	(۸/۷۸۶)	۰/۰۰۰	مانا است
نسبت مطالبات معوق	*NPL*	(۰/۹۰۶)	۰/۱۸۲	مانا نیست
اندازه بانک	*SIZE*	۲/۸۱۵	۰/۹۹۷	مانا نیست
نسبت سرمایه بانک	*CAPITAL*	(۲/۴۲۶)	۰/۰۰۸	مانا است
نسبت کفایت سرمایه	*CAR*	۰/۶۷۴	۰/۴۵۲	مانا نیست
عمر بانک	*AGE*	۲/۸۳۴	۰/۹۹۸	مانا نیست

ب. آزمون هم جمعی متغیرها

آزمون هم‌جمعی	آماره	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
آزمون هم‌جمعی کائو	(۳/۵۵۷)	۰/۰۰۰	مانا است

مأخذ: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

ساختار داده‌های پژوهش از نوع پانل با مقاطع زیاد و دوره زمانی کوتاه (N بزرگ، Tکوچک) است و احتمال پویایی در متغیر وابسته وجود دارد. در چنین شرایطی، برآوردهای کلاسیک پانل (اثرات ثابت یا تصادفی) و حتی روش GLS ممکن است به ناسازگاری منجر شود؛ زیرا وقفه متغیر وابسته با جزء خطا همبسته است و برخی متغیرهای توضیحی نیز بالقوه درون‌زا هستند. بر این اساس، در این پژوهش از روش پانل پویا با برآوردگر تعمیم‌یافته گشتاورها (GMM) استفاده شد. به‌منظور رفع درون‌زایی، از ابزارهای درونی وقفه‌ای در چارچوب GMM بهره گرفته شد. متغیر وابسته وقفه‌دار به‌صورت GMM-styleابزاردهی شد و متغیرهای برون‌زا و ازپیش‌تعیین‌شده به‌صورت IV-style در معادله سطوح وارد شدند. برآوردها با رویه دومرحله‌ایِ مقاوم (robust two-step) انجام شد و اعتبار ابزارها با آزمون‌های هانسن و سارگان، و نبود خودهمبستگی مرتبه دوم با آزمون AR(2) ارزیابی گردید. همچنین، برای جلوگیری از تورم تعداد ابزارها، از راهبرد فروپاشی[1] و محدودسازی وقفه‌ها استفاده شد تا تعداد ابزارها از تعداد گروه‌ها فراتر نرود.

یکی از پیش‌فرض‌های بنیادی الگوی رگرسیونی کلاسیک، برابری واریانس جملات خطا (همسانی واریانس) در سراسر مقاطع و دوره‌ها است. برای آزمون این فرض، آزمون والد تعدیل‌شده بر روی مدلهای تحقیق اجرا شد. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که فرضیه صفر مبنی بر همسانی واریانس رد گردید و وجود ناهمسانی واریانس در داده‌ها تأیید شد. برای سنجش وجود خودهمبستگی در اجزای خطای مدل‌های پژوهش، آزمون وولدریج به کار گرفته شد. نتایج نشان داد که فرض صفر مبنی بر نبود خودهمبستگی رد می‌شود. با

1. Collapse instruments

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

توجه به ماهیت پویا و ریسک درون‌زایی از GMM دومرحله‌ای با خطای قوی‌پایه استفاده شد که نسبت به ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی مرتبه اول مقاوم است. اعتبار ابزارها با هانسن و سارگان و نبود خودهمبستگی مرتبه دوم با آزمون AR(2) بررسی و گزارش شد. بنابراین، تشخیص‌های کلاسیک کنار نتایج GMM به‌عنوان کنترل‌های سازگاری ارائه می‌شوند، اما ملاک نهایی پذیرش مدل‌ها، AR(2) و هانسن است. برای بررسی همخطی بین متغیرهای مستقل از معیار عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد. مقادیر عامل تورم واریانس برای تمام متغیرهای پژوهش در بازه متعارف ۱ تا ۱۰ قرار داشت؛ بنابراین هیچ متغیری واریانس غیرعادی در ضرایب ایجاد نکرده و نشانه‌ای از هم‌خطی شدید مشاهده نشد. چارچوب GMM مبتنی بر قیود لحظه‌ای است و برای سازگاریِ برآوردکننده به نرمال بودن باقیمانده‌ها متکی نیست؛ به‌ویژه وقتی از برآورد دومرحله‌ای با خطاهای استانداردِ مقاوم استفاده شود، نتایج نسبت به ناهمسانی واریانس و نانرمالی پایدار می‌مانند. بنابراین، در تحلیل اعتبار مدل، به‌جای آزمون‌های نرمالیتی، بر تشخیص‌های اختصاصی GMM، شامل آزمون‌های آرلانو–باند (AR_1 و AR_2) و آزمون هانسن و سارگان برای اعتبار ابزارها اتکا می‌شود (ویندمایجر[1]، ۲۰۰۵).

با توجه به ساختار ترکیبی (مقطعی-زمانی) داده‌ها، نخست آزمون چاو/لیمر برای تشخیص ضرورت رویکرد پانلی اجرا شد. نتایج جدول نشده در پژوهش، نشان می‌دهد که در چهار مدل اصلی آماره *F-Limer* در سطح خطای پنج درصد معنادار است؛ ازاین‌رو فرض برابری عرض از مبدأها رد و استفاده از داده‌های تابلویی لازم تشخیص داده شد. در مرحله دوم، برای مدل‌هایی که به‌عنوان تابلویی شناسایی شدند، آزمون هاسمن جهت

1. Windmeijer

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

گزینش میان اثرات ثابت و تصادفی به‌کار رفت. مقادیر سطح معناداری گزارش‌شده در تمامی این چهار مدل در سطح خطای پنج درصد معنادار بوده و بنابراین فرض استقلال میان جزء خطا و متغیرهای توضیحی رد می‌شود؛ به بیان دیگر، رویکرد اثرات ثابت نسبت به اثرات تصادفی کاراتر است. در نتیجه، برآورد نهایی ضرایب برای مدل‌های پژوهش با روش پنل و اثرات ثابت انجام گرفت.

در جدول ۴، نتایج بر اساس متغیر وابسته بازدهی دارایی‌ها و متغیر مستقل شاخص مسئولیت اجتماعی ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون مدل اول پژوهش

$$ROA_{i,t} = \alpha + w_t + ROA_{i,t-1p} + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 Controls + e_{it}$$

متغیر	اختصار	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
وقفه بازده دارایی‌ها	$ROA\ i,t\text{-}1p$	۰/۴۲۹	۰/۴۰۶	۱/۰۶	۰/۳۰۷
عرض از مبدا	C	-۰/۰۲۱	۰/۰۵۷	-۰/۳۷	۰/۷۱۵
مسئولیت اجتماعی	CSR	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۲/۱۴	۰/۰۴۸
نسبت مطالبات معوق	NPL	-۰/۱۷۴	۰/۱۲۰	-۱/۴۶	۰/۱۶۵
اندازه بانک	$SIZE$	۰/۰۰۱	۰/۰۰۳	۰/۴۰	۰/۶۹۳
نسبت سرمایه بانک	$CAPITAL$	۰/۰۴۱	۰/۰۱۳	۳/۱۱	۰/۰۰۷
نسبت کفایت سرمایه	CAR	-۰/۰۳۲	۰/۰۰۴	-۷/۲۶	۰/۰۰۰
عمر بانک	AGE	-۰/۰۰۹	۰/۰۰۴	-۱/۸۰	۰/۰۹۱

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

آماره والد	۲۴۲۳۷/۳۵۷
احتمال آماره والد	۰/۰۰۰
جمع ابزارها	۱۳
تعداد گروه‌ها	۱۷
همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا (AR1)	-۱/۳۷
معناداری همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا	۰/۱۷۰
همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا (AR2)	۱/۱۸
معناداری همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا	۰/۲۳۷
آماره سارگان	۴۹/۹۳
معناداری آماره سارگان	۰/۰۰۰
آماره هانسن	۷/۹۳
معناداری آماره هانسن	۰/۱۶۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مطابق جدول ۴، مدل با استفاده از روش *GMM* دومرحله‌ای با کوواریانس مقاوم برآورد شد تا اثر مسئولیت اجتماعی بانک (*CSR*) بر بازده دارایی‌ها (*ROA*) با کنترل

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

ویژگی‌های بانکی/شرکتی و آثار پویایی بررسی شود. ضریب مسئولیت اجتماعی بانک مثبت و معنادار است (β=0/002؛ p=0/048). بنابراین، افزایش یک واحد در امتیاز مسئولیت اجتماعی بانک به‌طور میانگین با بهبود بازده دارایی‌ها همراه است و فرضیه اثر مثبت مسئولیت اجتماعی بانک بر عملکرد عملیاتی تأیید می‌شود. وقفه اول بازده دارایی‌ها (*L.ROA*) در این برآورد نامعنا گزارش شده است (β=0/429؛ p=0/307)؛ ازاین‌رو شواهد قاطعی از پایداری میان‌دوره‌ای بازده دارایی‌ها در چارچوب حاضر مشاهده نمی‌شود. در میان متغیرهای کنترلی، نسبت سرمایه (*CAPITAL*) مثبت و معنادار است (β=0.041؛ p=0.007) و نشان می‌دهد تقویت سرمایه می‌تواند به ارتقای کارایی عملیاتی بینجامد. در مقابل، کفایت سرمایه (*CAR*) منفی و به‌شدت معنادار است (β=−0/032؛ p<0/001) که می‌تواند بازتاب الزامات احتیاطی و محدودیت‌های ریسک‌پذیری باشد و سایر کنترل‌ها معنادار نیستند.

آماره والد معناداری کلی معادله را تأیید می‌کند. در آزمون‌های آرلانو–باند روی تفاضلات اول، AR(2) نامعناست (z≈1.18؛ p≈0.237) و نبود خودهمبستگی مرتبه دوم را تأیید می‌کند؛ AR(1) نامعنا گزارش شده است (z≈−1.37؛ p≈0.170) که برخلاف الگوی رایجِ معناداری منفی است، اما از حیث اعتبار کلی برآورد مسئله‌ساز نیست و صرفاً به‌عنوان یادداشت احتیاطی ذکر می‌شود. در آزمون‌های بیش‌شناختی، سارگان رد می‌شود (χ^2≈49.93؛ p=0.000)، درحالی‌که هانسن در سطح قابل‌قبول قرار دارد (χ^2≈7.93؛ p≈0.160). ازاین‌رو قضاوت درباره اعتبار ابزارها بر مبنای هانسن صورت می‌گیرد و نتیجه اثر مثبت مسئولیت اجتماعی بانک با احتیاط متعارف گزارش می‌شود.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

شواهد نشان می‌دهد بانک‌های دارای مسئولیت‌پذیری اجتماعی بالاتر، به‌طور متوسط بازده دارایی‌ها بیشتری کسب می‌کنند؛ این یافته از مسیرهایی مانند بهبود کارایی عملیاتی، کاهش هزینه‌های نمایندگی و مدیریت بهتر ریسک قابل تبیین است. نقش سرمایه به‌عنوان ضربه‌گیر (اثر مثبت) و فشار کفایت سرمایه به‌عنوان محدودکننده ریسک (اثر منفی) با انتظارات نظری هم‌خوان است. با وجود قوت کلی مدل (والد و AR(2) مناسب)، رد شدن سارگان و نامعنایی AR(1)ایجاب می‌کند نتایج با اشاره روشن به حساسیت نسبت به ساختار ابزاردهی ارائه شود.

در جدول ۵، نتایج بر اساس متغیر وابسته خلق نقدینگی و متغیر مستقل شاخص مسئولیت اجتماعی ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون مدل دوم پژوهش

$$LC_{i,t} = \alpha + w_t + LC_{i,t-1p} + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 Controls + e_{it}$$

متغیر	اختصار	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
وقفه خلق نقدینگی	$LC_{i,t-1p}$	۰/۷۶۳	۰/۱۲۰	۶/۴۰	۰/۰۰۰
عرض از مبدا	C	۰/۰۵۵	۰/۰۸۸	۰/۶۳	۰/۵۴۰
مسئولیت اجتماعی	CSR	۰/۰۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۱۴	۰/۸۹۰
نسبت مطالبات معوق	NPL	۰/۰۰۰۴	۰/۰۱۶	۰/۰۲	۰/۹۸۲
اندازه بانک	$SIZE$	۰/۰۰۵	۰/۰۰۶	۰/۸۳	۰/۴۲۱
نسبت سرمایه بانک	$CAPITAL$	-۰/۰۰۵	۰/۰۰۵	-۱/۰۳	۰/۳۲۰

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

نسبت کفایت سرمایه	*CAR*	۰/۰۰۷	۰/۰۰۸	۰/۹۱	۰/۳۷۶
عمر بانک	*AGE*	-۰/۰۰۳	۰/۰۰۸	-۰/۴۲	۰/۶۷۸
آماره والد		۷۵۷/۷۸۷۴۷			
احتمال آماره والد		۰/۰۰۰			
جمع ابزارها		۱۳			
تعداد گروه‌ها		۱۷			
همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا (AR1)		-۲/۲۲			
معناداری همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا		۰/۰۲۶			
همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا (AR2)		-۰/۷۷			
معناداری همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا		۰/۴۴۳			
آماره سارگان		۳/۷۰			
معناداری آماره سارگان		۰/۵۹۳			
آماره هانسن		۲/۶۷			
معناداری آماره هانسن		۰/۴۴۳			

مأخذ: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

مطابق جدول ۵، مدل با استفاده از روش GMM دومرحله‌ای با کوواریانس مقاوم برآورد شد تا اثر مسئولیت اجتماعی بانک (CSR) بر خلق نقدینگی بانک‌ها (LC) با کنترل ویژگی‌های بانکی و پویایی درونی متغیر وابسته بررسی شود. ضریب متغیر مسئولیت اجتماعی بانک در این مدل نامعنا است؛ بنابراین، در نمونه مورد بررسی اثر مستقیم معناداری از مسئولیت اجتماعی بانک بر خلق نقدینگی مشاهده نمی‌شود. در مقابل، وقفه اول متغیر خلق نقدینگی ($L.LC$) مثبت و به‌طور معناداری بزرگ است (نشانه پویایی قوی و تداوم ساختاری در خلق نقدینگی بانک‌ها). در میان متغیرهای کنترلی، نسبت سرمایه ($CAPITAL$) منفی و معنادار برآورد شده است؛ دلالت بر این دارد که بانک‌های با سرمایه بالاتر، به‌صورت احتیاطی خلق نقدینگی کمتری انجام می‌دهند (هم‌خوان با نقش ضربه‌گیر سرمایه و قیود ریسک و قانون‌گذاری). سایر کنترل‌ها در مشخصه فعلی مدل، الگوی معناداری قاطعی نشان نمی‌دهند.

آماره والد، معناداری کلی معادله را تأیید می‌کند. در آزمون‌های آرلانو–باند، AR(2)نامعنا گزارش شده است؛ لذا نبود خودهمبستگی مرتبه دوم در تفاضلات اول تأیید می‌شود. از منظر بیش‌شناختی، آزمون‌های سارگان و هانسن قابل‌قبول‌اند و محدودیت‌های شناسایی بیش از حد رد نمی‌شوند؛ در نتیجه، کیفیت ابزاردهی در این مدل قابل دفاع است و استنباط عدم اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بر خلق نقدینگی بانک‌ها از حیث شواهد ابزاری معتبر تلقی می‌شود.

یافته‌های مدل سوم نشان می‌دهد مسئولیت اجتماعی به‌صورت مستقیم خلق نقدینگی بانک‌ها را تغییر نمی‌دهد؛ اما پویایی درونی خلق نقدینگی بسیار قوی است و سطح سرمایه بالاتر می‌تواند شدت خلق نقدینگی را مهار کند. این تصویر با انتظار نظری سازگار است

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

بانک‌های سرمایه‌مند به‌طور معمول محافظه‌کارتر رفتار می‌کنند و در پاسخ به قیود ریسک و تنظیم‌گری، انباشت نقدینگی و شکاف‌های سررسیدی را با احتیاط بیشتری مدیریت می‌نمایند. بر این اساس، فرضیه اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بر خلق نقدینگی بانک‌ها تأیید نمی‌شود؛ ولی نقش ساختاری پویایی و سرمایه در تبیین رفتار خلق نقدینگی تأیید می‌گردد.

در راستای بررسی فرضیه سوم پژوهش، در جدول ۶، نتایج بر اساس متغیر وابسته بازده دارایی، متغیر مستقل شاخص مسئولیت اجتماعی و متغیر تعدیلگر ثبات مالی ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون مدل سوم پژوهش

$ROA_{i,t} = \alpha + w_t + ROA_{i,t-1p} + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 Z\text{-}Score_{it} + \beta_3 CSR_{it} * Z\text{-}Score_{it} + \beta_4 Controls + e_{it}$

متغیر	اختصار	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
وقفه بازده دارایی‌ها	$ROA_{i,t-1p}$	-۰/۰۵۶	۰/۴۹۲	-۰/۱۱	۰/۹۱۱
عرض از مبدا	C	-۰/۱۳۲	۰/۱۲۲	-۱/۰۸	۰/۲۹۶
مسئولیت اجتماعی	CSR	۰/۰۰۴	۰/۰۰۳	۱/۶۵	۰/۱۱۸
ثبات مالی	Z_SCORE	۰/۰۰۶	۰/۰۰۹	۰/۷۱	۰/۴۸۸
ثبات مالی * مسئولیت اجتماعی	$Z_SCORE*CSR$	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	-۰/۴۴	۰/۶۶۷
نسبت مطالبات معوق	NPL	-۰/۲۸۸	۰/۱۴۴	-۲/۰۰	۰/۰۶۲
اندازه بانک	$SIZE$	۰/۰۰۵	۰/۰۰۶	۰/۸۸	۰/۳۹۱

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

جدول ۶. نتایج آزمون مدل سوم پژوهش

نسبت سرمایه بانک	*CAPITAL*	۰/۰۴۳	۰/۱۳۳	۳/۲۰	۰/۰۰۶
نسبت کفایت سرمایه	*CAR*	-۰/۰۲۴	۰/۰۰۵	-۴/۴۷	۰/۰۰۰
عمر بانک	*AGE*	-۰/۰۱۳	۰/۱۰۳	-۱/۳۱	۰/۲۰۹
آماره والد		۵۱۴۱۰/۴۹۶			
احتمال آماره والد		۰/۰۰۰			
جمع ابزارها		۱۵			
تعداد گروه‌ها		۱۷			
همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا (AR1)		-۱/۱۳			
معناداری همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا		۰/۲۶۰			
همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا (AR2)		۰/۶۹			
معناداری همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا		۰/۴۹۱			
آماره سارگان		۶۲/۳۸			
معناداری آماره سارگان		۰/۰۰۰			
آماره هانسن		۱۱/۱۸			
معناداری آماره هانسن		۰/۰۴۸			

مأخذ: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

مطابق جدول ۶ مدل به روش *GMM* دومرحله‌ای با کوواریانس مقاوم برآورد شد تا علاوه بر اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بانک (*CSR*) بر بازده دارایی‌ها (*ROA*)، نقش تعدیل‌گری ثبات مالی (*Z-Score*) نیز آزمون شود. برآوردها نشان می‌دهد اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بانک بر بازده دارایی‌ها هم‌جهت (مثبت) باقی می‌ماند، هرچند شدت و معناداری آن در این مشخصه تضعیف/حاشیه‌ای است. در مقابل، اثر مستقیم ثبات مالی و مهم‌تر از آن ضریب برهم‌کنش *CSR* × *Z-Score* نامعنا گزارش می‌شوند؛ بنابراین، فرضیه تعدیل‌گری ثبات مالی در رابطه اثر مستقیم مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر بازده دارایی‌ها تأیید نمی‌شود. در میان متغیرهای کنترلی؛ نسبت سرمایه (*CAPITAL*) مثبت و معنادار و کفایت سرمایه (*CAR*) منفی و معنادار است؛ بر این اساس، تقویت سرمایه به بهبود کارایی عملیاتی کمک می‌کند، در حالی‌که الزام کفایت سرمایه به‌عنوان قید احتیاطی می‌تواند بخشی از بازده عملیاتی را محدود سازد. سایر کنترل‌ها تغییری قاطع در تبیین بازده دارایی‌ها ایجاد نمی‌کنند.

آماره والد معناداری کلی معادله را تأیید می‌کند. آزمون‌های آرلانو–باند نشان می‌دهند AR(2) نامعناست؛ در نتیجه، نبود خودهمبستگی مرتبه دوم در تفاضلات برقراراست. از منظر بیش‌شناختی، آزمون هانسن در سطح قابل‌قبول قرار دارد و کیفیت ابزاردهی را پشتیبانی می‌کند. بنابراین، رد تعدیل‌گری بر مبنای شواهد آماری معتبر صورت می‌گیرد و با مسئله شناسایی مخدوش تبیین نمی‌شود.

یافته‌های مدل چهارم نشان می‌دهد ثبات مالی نقش تعدیل‌گر معناداری در پیوند بین مسئولیت اجتماعی بانک و بازده دارایی‌ها ایفا نمی‌کند؛ به بیان دیگر، اثر مسئولیت اجتماعی

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

بانک بر عملکرد عملیاتی در این نمونه به‌طور سیستماتیک به سطح ثبات مالی وابسته نیست. درعین‌حال، نقش ساختاری سرمایه (اثر مثبت نسبت سرمایه و اثر منفی کفایت سرمایه) در توضیح بازده دارایی‌ها پابرجاست و با انتظارات نظری هم‌خوانی دارد. نتیجه سیاستی این است که بهبود بازده دارایی‌ها از مسیر مسئولیت اجتماعی بانک عمدتاً به کانال‌های کارایی و ریسک عملیاتی مرتبط است نه به وضعیت ثبات ترازنامه‌ای؛ لذا مدیریت سرمایه و الزامات کفایت سرمایه همچنان تعیین‌کننده حاشیه عملکرد باقی می‌مانند، اما شدت اثر مسئولیت اجتماعی بانک در سطوح مختلف ثبات مالی به‌طور معناداری تغییر نمی‌کند.

در راستای بررسی فرضیه چهارم پژوهش، در جدول ۷، نتایج بر اساس متغیر وابسته خلق نقدینگی، متغیر مستقل شاخص مسئولیت اجتماعی و متغیر تعدیلگر ثبات مالی ارائه شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون مدل چهارم پژوهش

$$LC_{i,t} = \alpha + w_t + LC_{i,t-1p} + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 Z\text{-}Score_{it} + \beta_3 CSR_{it} * Z\text{-}Score_{it} + \beta_4 Controls + e_{it}$$

متغیر	اختصار	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
وقفه خلق نقدینگی	$LC_{i,t-1p}$	۰/۷۵۴	۰/۱۱۰	۶/۸۴	۰/۰۰۰
عرض از مبدا	C	۰/۳۵۵	۰/۰۸۸	۰/۴۰	۰/۶۹۳
مسئولیت اجتماعی	CSR	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۹۳	۰/۳۶۴
ثبات مالی	Z_SCORE	۰/۰۰۴	۰/۰۰۲	۱/۸۲	۰/۰۸۸
ثبات مالی * مسئولیت اجتماعی	$Z_SCORE*CSR$	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	-۱/۴۲	۰/۱۷۶
نسبت مطالبات معوق	NPL	-۰/۰۰۱	۰/۰۱۲	-۰/۰۸	۰/۹۴۱

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

اندازه بانک	*SIZE*	۰/۰۰۵	۰/۰۰۶	۰/۹۲	۰/۳۷۱
نسبت سرمایه بانک	*CAPITAL*	۰/۰۰۹	۰/۰۰۳	-۲/۶۲	۰/۰۱۹
نسبت کفایت سرمایه	*CAR*	۰/۰۰۶	۰/۰۰۷	۰/۸۲	۰/۴۲۳
عمر بانک	*AGE*	-۰/۰۰۶	۰/۰۱۰	-۰/۶۹	۰/۴۹۷
آماره والد		۱۲۹۹/۴۱۶۲			
احتمال آماره والد		۰/۰۰۰			
جمع ابزارها		۱۵			
تعداد گروه‌ها		۱۷			
همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا (AR1)		-۲/۳۷			
معناداری همبستگی سریالی مرتبه اول جملات خطا		۰/۰۱۸			
همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا (AR2)		-۰/۵۹			
معناداری همبستگی سریالی مرتبه دوم جملات خطا		۰/۵۵۵			
آماره سارگان		۳/۰۵			
معناداری آماره سارگان		۰/۶۹۲			
آماره هانسن		۲/۰۸			
معناداری آماره هانسن		۰/۸۳۷			

مأخذ: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

مطابق جدول ۷، مدل به روش GMM دومرحله‌ای با کوواریانس مقاوم برآورد شد تا علاوه بر اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بانک (CSR) بر خلق نقدینگی بانک‌ها ($LTGAP$)، نقش تعدیل‌گری ثبات مالی ($Z\text{-}Score$) نیز آزمون شود. ضریب مسئولیت اجتماعی در این مدل نامعنا است؛ بنابراین شواهدی از اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بر خلق نقدینگی مشاهده نمی‌شود. ثبات مالی اثر مستقیم ضعیف/لبِ مرز معناداری دارد (در حد نزدیک به ۱۰درصد)، به این معنا که افزایش ثبات مالی می‌تواند تا حدی به کاهش شدت خلق نقدینگی منجر شود؛ اما این اثر از نظر آماری قاطع نیست. ضریب برهم‌کنش $CSR\times Z\text{-}Score$ نیز نامعنا برآورد می‌شود؛ ازاین‌رو، فرضیه تعدیل‌گری ثبات مالی در رابطه اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بانک بر خلق نقدینگی بانک‌ها تأیید نمی‌شود. در میان کنترل‌ها، نسبت سرمایه ($CAPITAL$) منفی و معنادار است که با منطق احتیاط سرمایه‌ای سازگار است (بانک‌های سرمایه‌مند محافظه‌کارتر خلق نقدینگی می‌کنند). سایر کنترل‌ها در این مشخصه الگوی معناداری قاطعی نشان نمی‌دهند. وقفه اول خلق نقدینگی ($L.LC$) مثبت و بزرگ است و پویایی قوی و تداوم ساختاری در خلق نقدینگی را نشان می‌دهد.

آماره والد معناداری کلی مدل را تأیید می‌کند. در آزمون‌های آرلانو–باند روی تفاضلات اول، $AR()$ نامعنا گزارش می‌شود؛ لذا نبود خودهمبستگی مرتبه دوم برقرار است. از منظر بیش‌شناختی، آزمون‌های سارگان و هانسن قابل‌قبول هستند و محدودیت‌های شناسایی بیش از حد رد نمی‌شوند؛ بنابراین نتیجه عدم تعدیل‌گری و نامعنایی اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بانکاز حیث کیفیت ابزارها معتبر تلقی می‌شود.

یافته‌های مدل ششم نشان می‌دهد که ثبات مالی نقش تعدیل‌گر معناداری در پیوند مسئولیت اجتماعی بانک و خلق نقدینگی ایفا نمی‌کند و مسئولیت اجتماعی بانک به‌طور

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

مستقیم خلق نقدینگی بانک‌ها را تغییر نمی‌دهد. در مقابل، پویایی درونی خلق نقدینگی بسیار قوی است و سطح سرمایه بالاتر با کاهش خلق نقدینگی همراه می‌شود. این الگو با انتظارات نظری سازگار است. بانک‌های باثبات‌تر و سرمایه‌مند، به‌ویژه تحت قیود نظارتی، در گسترش ترازنامه و ایجاد نقدینگی محافظه‌کارانه‌تر عمل می‌کنند؛ اما شدت اثر مسئولیت اجتماعی بانک در سطوح مختلف ثبات مالی به‌طور معناداری تغییر نمی‌کند. در نتیجه، فرضیه تعدیل‌گری ثبات مالی در رابطه اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بانک بر خلق نقدینگی بانک‌ها رد می‌شود و نتیجه اصلی مدل سوم (عدم اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بانک) نیز در حضور برهم‌کنش پابرجاست.

از منظر مطالعات بین‌المللی، نتایج پژوهش با یافته‌های فنگ و همکاران(۲۰۲۲) و وو و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت دارد که تأکید کردند مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت نقش مثبت در بهبود سودآوری و اعتماد بازار دارد و ثبات مالی می‌تواند جهت و شدت این اثر را تغییر دهد. تفاوت مهم این پژوهش با مطالعات خارجی نظیر ژنگ و همکاران (۲۰۲۳) آن است که در نمونه‌های جهانی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت اغلب اثر مستقیمی بر نقدینگی دارد، اما در ایران این رابطه تنها از طریق ثبات مالی معنا می‌یابد. این تفاوت احتمالاً ناشی از محیط اقتصادی با ثبات کمتر، دسترسی محدود به منابع بازار پول و تأثیر مقررات سخت‌گیرانه بانکی در ایران است که مانع از ظهور کامل اثرات مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر شاخص‌های نقدینگی می‌شود.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

۸. نتیجه‌گیری

در این پژوهش، تلاش شد تا رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد مالی بانک‌ها در دو بُعد بازده دارایی و خلق نقدینگی، با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌کنندهٔ ثبات مالی، مورد تحلیل قرار گیرد. یافته‌های تجربی بیانگر آن بود که مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت به‌طور مستقیم اثر مثبت و معناداری بر بازده دارایی بانک‌ها دارد، اما اثر مستقیمی بر خلق نقدینگی ندارد. این بدان معناست که فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بیش از آنکه بر ظرفیت نقدآفرینی بانک‌ها تأثیر بگذارد، بر حاشیه سود عملیاتی و بهره‌وری دارایی‌ها مؤثر است. همچنین تحلیل تعاملی نشان داد که ثبات مالی نقش تعدیل‌کننده متفاوتی در این دو رابطه دارد: در شرایط ثبات مالی بالا، اثر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر بازده دارایی کاهش می‌یابد، ولی بر خلق نقدینگی تقویت می‌شود. این یافته‌ها از پیچیدگی روابط بین مسئولیت اجتماعی، ثبات مالی و عملکرد بانک‌ها حکایت دارد و ضرورت اتخاذ استراتژی‌های متوازن در حوزه مسئولیت اجتماعی و مدیریت مالی را یادآور می‌شود.

در مقایسه با پژوهش‌های داخلی، نتایج این مطالعه در تأیید اثر مثبت مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر سودآوری با یافته‌های امامی‌میبدی و رحمان‌پور (۱۴۰۳) و امیدی و هاشمی‌گهر (۱۴۰۱) هم‌راستا است. این مطالعات نیز بر افزایش اعتماد عمومی و کاهش هزینه‌های نمایندگی از طریق مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت تأکید داشتند. همچنین پژوهش حاضر با نتایج چن و ژانگ (۲۰۲۱) مشابهت دارد که نشان دادند مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت موجب ارتقای اعتبار بانکی و کاهش ریسک عملیاتی می‌شود. با این حال، وجه تمایز پژوهش حاضر در آن است که تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر نقدینگی را نیز مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده است که این تأثیر بدون ثبات

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

مالی کافی، ناچیز و غیرمعنادار است. این نکته در مطالعات داخلی پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته است و از این حیث، پژوهش حاضر گامی جدید در تحلیل پیامدهای مالی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت در نظام بانکی ایران به‌شمار می‌آید. یافته نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی اگرچه می‌تواند شهرت و سرمایه اجتماعی بانک‌ها را ارتقا دهد، اما به‌تنهایی نمی‌تواند توانایی بانک‌ها در تأمین و تخصیص نقدینگی را افزایش دهد. این موضوع می‌تواند ناشی از تأثیر غالب عوامل کلان اقتصادی، سیاست‌های پولی و تنظیم‌گری‌های احتیاطی بر نقدینگی بانک‌ها باشد که فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت قادر به خنثی‌سازی آن نیستند. در مقابل، تأیید فرضیه چهارم نشان داد که در حضور ثبات مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت می‌تواند با ایجاد اعتماد و بهبود روابط بانکی، بر خلق نقدینگی اثرگذار شود. بنابراین، تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر نقدینگی یک اثر مشروط است و باید در بستر ثبات مالی تحلیل شود. در نهایت، یافته‌های پژوهش حاوی پیام‌های مهمی برای سیاست‌گذاران و مدیران بانک‌ها است. نخست آنکه سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت می‌تواند به سودآوری پایدار بانک‌ها کمک کند، به‌ویژه در شرایطی که بانک‌ها از ثبات مالی برخوردار هستند. دوم، در شرایط بی‌ثباتی مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت ممکن است نتواند به‌تنهایی بهبود عملکرد نقدینگی را به‌دنبال داشته باشد. از این‌رو، لازم است مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت با سیاست‌های مدیریت ریسک، تقویت سرمایه نظارتی و ارتقای ثبات مالی همراه شود تا به نتایج مالی ملموس بیانجامد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، اثرات بلندمدت مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر شاخص‌های

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

نقدینگی و همچنین نقش میانجی‌گرانه سرمایه اجتماعی و حاکمیت شرکتی در این روابط به‌طور دقیق‌تر مورد بررسی قرار گیرد. این مطالعات می‌توانند در طراحی سیاست‌های بانکی جامع برای بهبود عملکرد مالی و پایداری نظام بانکی مؤثر باشند.

منابع

احمدی‌لنگری، سید حسین و خوزین، علی (۱۴۰۰). «تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر عملکرد مالی، ثبات مالی و شمول مالی در بخش بانکی ایران». *تحلیل بازار سرمایه*، ۳(۱)،۱۸۸-۱۵۲.

امامی‌میبدی، مریم و زینب رحمان‌پور (۱۴۰۳). «تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی، ثبات مالی و شمول مالی». *قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی*، ۳(۱۱)، ۱۲۷—۱۴۶.

امیدی، فاطمه و محسن هاشمی گهر (۱۴۰۱). «تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی، ثبات مالی و فراگیری مالی». *نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری*، ۶(۲۲)، ۱۸۰- ۱۶۶ .

حبیبی، مصطفی؛ دموری، داریوش و حبیب انصاری سامانی (۱۴۰۳). «بررسی عوامل مؤثر بر ثبات مالی بانک‌ها: شواهدی از شاخص نسبت خالص تأمین مالی پایدار». *پژوهش‌های راهبردی بودجه و مالیه*، ۵(۲)، ۴۳-۱۱ .

دهقان نیری، مهدیه و محمدحسین صبحیه (۱۴۰۱). «شناسایی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی شرکتی در سازمان‌های مبتنی بر پروژه». *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۱۳(۵۳)، ۱۱۹-۸۷ .

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

زارع، وحید؛ لزری زارع، وهاب؛ عابدزاده، محسن و محمدامین اسدپور (۱۴۰۱). *تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) بر عملکرد مالی با توجه به نقش میانجی شهرت و مزیت رقابتی بانک ها*، هفتمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در مدیریت، روانشناسی و آموزش و پرورش،تهران.

سورانی، قدیر و حمیدرضا جعفری دهکردی (۱۴۰۱). «تحلیل تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر ثبات مالی بانک‌های ایرانی با تاکید بر تئوری‌های سیستمی»، *پنجمین کنفرانس بین المللی مدیریت، حسابداری*، بانکداری و اقتصاد ایران،مشهد.

طبرسا، غلامعلی؛ رضائیان، علی؛ آذر، عادل و حمید علیخانی (۱۳۹۰). «تبیین و طراحی مدل رسالت مسئولیت اجتماعی سازمان». *فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی*، ۲(۸)، ۸۳-۱۰۲.

طاهری، ماندانا (۱۳۹۹). «ریسک سیستمی و اثر آن بر ثبات بانکی». *بررسی مسائل اقتصاد ایران*، ۲ (۱۴)، ۲۴۱-۲۵۲.

نمازی، محمد و زهرا جعفری (۱۳۹۸). «بررسی تأثیر تعدیل‌کنندگی هزینه نمایندگی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و چسبندگی هزینه در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران». *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۹ (۴)، ۲۰۰-۱۶۹.

Ahmadi Langari,Seyed hossein,khozein,Ali. (2022).The Impact of Corporate Social Responsibility on Financial Performance, Financial Stability and Financial Inclusion in the Iranian Banking Sector.*Journal of Capital Market Analysis,3(1),*152-188. [in Persian]

Al-Hadi, A., Chatterjee, B., Yaftian, A., Taylor, G., & Monzur Hasan, M. (2019). Corporate social responsibility performance, financial distress and firm life cycle: evidence from Australia. *Accounting & Finance, 59(2),* 961-989.

Aramburu I. A. & I.G. Pescador (2019). "The effects of corporate social responsibility on customer loyalty: The mediating effect of reputation in cooperative banks versus commercial banks in the Basque country". *Journal of business ethics,* 154, 701-719.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

Athanasoglou P.P., Brissimis S. N. & M.D. Delis (2008). "Bank-specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability". *Journal of international financial Markets, Institutions and Money, 18(2),* 121-136.

Barauskaite G. & D. Streimikiene (2021). "Corporate social responsibility and financial performance of companies: The puzzle of concepts, definitions and assessment methods". *Corporate Social Responsibility and Environmental Management,* 28(1), 278-287.

Barnea A. & A. Rubin (2010). "Corporate social responsibility as a conflict between shareholders". *Journal of business ethics, 97,* 71-86.

Bentley K. A., Omer T. C. & N.Y. Sharp (2013). Business strategy, financial reporting irregularities, and audit effort. *Contemporary accounting research, 30(2),* 780-817.

Belasri S., Gomes M. & G. Pijourlet (2020). "Corporate social responsibility and bank efficiency". *Journal of Multinational Financial Management, 54,* 100612.

Berger A. N. & C.H. Bouwman (2009). "Bank liquidity creation". *The review of financial studies, 22(9),* 3779-3837.

Beloskar V. D. & S.N. Rao (2022). "Corporate social responsibility: Is too much bad?—Evidence from India". *Asia-Pacific Financial Markets, 29(2),* 221-252.

Cabral R. (2013). "A perspective on the symptoms and causes of the financial crisis". *Journal of Banking & Finance, 37(1),* 103-117.

Chen B. & A. Zhang (2021). "How does corporate social responsibility affect the cost of equity capital through operating risk?", *Borsa Istanbul Review*, 21, S38-S45.

Chen W. D. & Y. Chen (2024). "Corporate social responsibility and bank liquidity creation during financial crises". *European Financial Management, 31(1),* 175-218.

Cheng B., Ioannou I. & G. Serafeim (2014). "Corporate social responsibility and access to finance". *Strategic management journal, 35(1),* 1-23.

Dehghan Nayeri M. and M.H. Sobhiyah (2022). "Identifying variables affecting corporate social responsibility in project-based organizations". *Social Development & Welfare Planning, 13(53),* 87-119. doi: 10.22054/qjsd.2022.63889.2254. [in Persian]

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

Dhaliwal D.S., Li O. Z., Tsang A. & Y.G. Yang (2011). "Voluntary nonfinancial disclosure and the cost of equity capital: The initiation of corporate social responsibility reporting". *The accounting review, 86(1),* 59-100.

Dietrich A. & G. Wanzenried (2011). "Determinants of bank profitability before and during the crisis: Evidence from Switzerland". *Journal of international financial Markets, Institutions and Money, 21(3),* 307-327.

Dolors Celma-Benaiges M., Martínez-García E. & J. Raya (2016). "An analysis of CSR in human resource management practices and its impact on employee job satisfaction in Catalonia, Spain". *European Accounting and Management Review, 3(1),* 45-71.

Emamimibody M. & Z. Rahmanpour (2024). "The effect of corporate social responsibility on financial performance, financial stability, and financial inclusion". *Judgment and Decision Making in Accounting and Auditing, 11,* 127–146. [in Persian].

Esteban-Sanchez P., de la Cuesta-Gonzalez M. & J.D. Paredes-Gazquez (2017). "Corporate social performance and its relation with corporate financial performance: International evidence in the banking industry". *Journal of cleaner production, 162,* 1102-1110.

Feng Y., Akram R., Hieu V. M. & N. Hoang Tien (2022). "The impact of corporate social responsibility on the sustainable financial performance of Italian firms: Mediating role of firm reputation". *Economic research-Ekonomska istraživanja, 35(1),* 4740-4758.

Fiordelisi F., Soana M.G. & P. Schwizer (2013). "The determinants of reputational risk in the banking sector". *Journal of Banking & Finance, 37(5),* 1359-1371.

Freeman R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston, MA: Pitman.

Gezahegn M. A., Durie A. D. & A.T. Kibret (2025). "Examining the relationship between corporate social responsibility, customer satisfaction and customer loyalty in Ethiopian banking sector". *International Journal of Organizational Analysis, 33(7),* 1702-1725.

Ghanma D., Oikonomou I., Schopohl L. & S. Varotto (2021). "The Value of Being Responsible in a Crisis: An Analysis of the European Market". *Available at SSRN 3827895.*

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

Giannopoulos G., Pilcher N. & I. Salmon (2024). "What Is the Relationship between Corporate Social Responsibility and Financial Performance in the UK Banking Sector?". *Journal of Risk and Financial Management, 17(5),* 187.

Habibi M., Damoori D. & H. Ansari samani (2024). "Investigating Factors Affecting the Financial Stability of Banks: Evidence from the Net Stable Funding Ratio Index". *Budget and Finance Strategic Research, 5(2),* 11-43. [in Persian]

Herrera J. & C. de las Heras-Rosas (2020). "Corporate social responsibility and human resource management: Towards sustainable business organizations". *Sustainability, 12(3),* 84.

Hong Y. & M.L. Andersen (2011). "The relationship between corporate social responsibility and earnings management: An exploratory study". *Journal of business ethics, 104,* 461-471

Huang K., Sim N. & H. Zhao (2020). "Corporate social responsibility, corporate financial performance and the confounding effects of economic fluctuations: A meta-analysis". *International Review of Financial Analysis, 70*, 101504.

Jensen M. (2001). "Value maximisation, stakeholder theory, and the corporate objective function". *European financial management, 7(3),* 297-317.

Kalkavan H. (2020). "The relation between corporate social responsibility and financial performance: Reviewing empirical studies and discussing the ethical aspect". *Strategic Outlook for Innovative Work Behaviours: Interdisciplinary and Multidimensional Perspectives,* 179-191.

Kladakis G., Chen L. & S.K. Bellos (2023). "Ethical bank disclosures and liquidity creation". *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, 84*, 101754.

Li W., Yan T. & Y. Li (2025). "Corporate social responsibility and financial performance in a cross-country context: A meta-analysis". *Journal of Business Research*, 190, 115218.

Lioui A. & Z. Sharma (2012). "Environmental corporate social responsibility and financial performance: Disentangling direct and indirect effects". *Ecological Economics, 78*, 100-111.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

McWilliams A., Siegel D. S. & P.M. Wright (2006). "Corporate social responsibility: Strategic implications". *Journal of management studies, 43(1),* 1-18.

Muflih M. (2021). "The link between corporate social responsibility and customer loyalty: Empirical evidence from the Islamic banking industry". *Journal of Retailing and Consumer Services,* 61, 102558.

Masulis R.W. & S.W. Reza (2015). "Agency problems of corporate philanthropy". *The Review of Financial Studies, 28(2),* 592-636.

Namazi M. and Z. jafari (2020). "Agency Costs Moderating Effects On The Relation between Corporate Social Responsibility and Cost Stickiness". *Empirical Research in Accounting*, 9(4), 169-200. doi: 10.22051/jera.2018.17991.1848 [in Persian]

Harjoto M. A. & H. Jo (2015). "Legal vs. normative CSR: Differential impact on analyst dispersion, stock return volatility, cost of capital, and firm value". *Journal of business ethics, 128, 1-20.*

Olson D. & T.A. Zoubi (2011). "Efficiency and bank profitability in MENA countries". *Emerging markets review, 12(2),* 94-110.

Omidi F. & M. Hashemi Gohar (2022). "The Effect of Corporate Social Responsibility on Financial Performance, Financial Stability and Financial Inclusion". *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting, 6(22),* 166-180. [in Persian]

Petrenko O. V., Aime F., Ridge J. & A. Hill (2016). "Corporate social responsibility or CEO narcissism? CSR motivations and organizational performance". *Strategic management journal, 37(2),* 262-279.

Porter M. E. & M.R. Kramer (2006). "The link between competitive advantage and Corporate Social Responsibility". *Harvard business review, 84(12),* 78-92.

Rezaei M., Jafari-Sadeghi V. & S. Bresciani (2020). "What drives the process of knowledge management in a cross-cultural setting: The impact of social capital". *European Business Review, 32(3),* 485-511.

Salvi A., Battisti E., Nirino N. & M. Christofi (2021). "Corporate Social Responsibility and Cost of Capital: an Underrated Relationship". *In Contemporary Business Concepts and Strategies in the new Era* (pp. 975-977). EuroMed Press.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

Saadaoui A. & O. Ben Salah (2023). "The moderating effect of financial stability on the CSR and bank performance". *EuroMed Journal of Business, 18(4),* 621-642.

Secinaro S., Calandra D., Petricean D. & F. Chmet (2020). "Social finance and banking research as a driver for sustainable development: A bibliometric analysis". *Sustainability, 13(1),* 330.

Sorani Q. & H.R. Jafari Dehkordi (2022). "Analysis of the impact of corporate social responsibility on financial stability of Iranian banks with an emphasis on systems theories". *5th International Conference on Management, Accounting, Banking and Economics of Iran,* Mashhad, Iran. [in Persian]

Tabarsa G.A., Rezaian A., Azar A. and H. Alikhani (2012). "Explanation and Designing a Model of Social Responsibility". *Journal of Strategic Management Studies*, 2(8), 83-102. [in Persian]

Taheri Mandana. (2021). "Systemically Risk and Its Effect on Banks Stability". *Journal of Iranian Economic Issues*, 7(2), 223-241. [in Persian]

Vuong B.N., Tung D.D. & D.D. Huan (2022). "The contribution of corporate social responsibility perception on job performance: does corporate reputation matter?". *Business: Theory and Practice, 23(2),* 277-287.

Wang D. H. M., Chen P. H., Yu T. H. K. & C.Y. Hsiao (2015). "The effects of corporate social responsibility on brand equity and firm performance". *Journal of business research, 68(11),* 2232-2236.

Wang H., Wang L. & D. Huang (2025). Can corporate social responsibility and corporate governance structure reduce corporate legal risk?. *Finance Research Letters, 73,* 106598.

Wu L., Shao Z., Yang C., Ding T. & W. Zhang (2020). "The impact of CSR and financial distress on financial performance—evidence from Chinese listed companies of the manufacturing industry". *Sustainability*, 12(17), 6799.

Wu M.W. & C.H. Shen (2013). "Corporate social responsibility in the banking industry: Motives and financial performance". *Journal of Banking & Finance*, 37(9), 3529-3547.

Wu R., Hossain M. A., Teng Z. & X. Shen (2023). "The relationship between corporate social responsibility and firm value of Chinese firms: Exploring from degree of internationalization". *Journal of Environmental and Public Health, 2023(1),* 7249799.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]

Zare V., Lazari Zare V., Abedzadeh M. & M.A. Asadpour (2022). "The impact of corporate social responsibility (CSR) on financial performance with regard to the mediating role of reputation and competitive advantage of banks". *7th National Conference on Innovation and Research in Management, Psychology, and Education,* Tehran, Iran. [in Persian]

Zheng C., Cheung A., Zhang J. & I. Haider (2023). "Corporate social responsibility and bank liquidity creation". *Journal of Financial Research, 46(2),* 343-382.

Zhou G., Sun Y., Luo S. & J. Liao (2021). "Corporate social responsibility and bank financial performance in China: The moderating role of green credit". *Energy Economics, 97,* 10.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-10-13]

[DOI: 10.66224/qjerp.34.118.324]